

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בהעלותך

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח

(תרגום הפשוט)

יודא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

בפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושש לבריאה

לעילוי נשמת

ידי"ע הרה"ת ר' יוסף יצחק ע"ה

בן - יבלחט"א - הרה"ח הרה"ת ר' שלום וזוגתו מרת גיטל שיחיו

איידעלמאן

נפטר בדמי ימיו, בן מ"ו שנה, ביום ועש"ק י"ג סיון ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י ידידין

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

כתובתינו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

א. למה נגרע

בפרשתנו לאחר שמספרת התורה¹ על הפסח שעשו ישראל במדבר (בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים), נאמר²: „ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח... ויאמרו... אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו...”

יש להבין את טענתם „למה נגרע”³: הרי הם עצמם הדגישו, כהקדמה לטענתם, ש„אנחנו טמאים לנפש אדם”. כלומר, הם ידעו שזוהי הסיבה לאי־יכולתם לעשות את הפסח – „ולא יכלו לעשות הפסח” – וכבר לפני כן⁴ נאמר „וישלומו מן המחנה... וכל טמא לנפש” – ומהי טענתם „למה נגרע”?

רש”י מביאר⁵: „למה נגרע, אמר להם: אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו: יורק הדם עלינו ככהנים טהורים ויאכל הבשר לטמאים”. אומרים המפרשים⁶, שדברי רש”י „ויאכל

(1) ט, אה.
(2) שם, ויז.

(3) ראה רא”ם, גר”א ועוד – בפרש”י דלקמן בפנים. בנחלת יעקב כאן, דאינו מוכרח שהיתה טענה, כי אפ”ל דלמה נגרע לא ה’ קושיא אלא שאלה בעלמא אם יש להם איזו תקנה (וע”ש דכן מוכרח לפי הדיעות שהטמאים לנפש היו יכולים ליטער לפניו) – אבל פשטות הלשון „למה נגרע” היא טענה ותביעה (ולא „שאלה בעלמא אם יש להם תקנה”).

(4) נשא ה, ב (ובפרש”י שם: פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן*).
(5) פרשתנו שם, ז.
(6) ס’ וכוון, נחלת יעקב, משכיל לדוד, באר יצחק ועוד.

(* בפרש”י לש”ם (גיטין ט, טע”א) דגם פרשה זו ד”ויהי אנשים גר”א היא מהח’ פרשיות שנאמרו ביום זה. אבל ע”פ פשט”ם הרי מפורש שהי’ „ביום ההוא” (דעשיית הפסח). וענכ”ל דלפרש”י עה”ת (דקפ”ד על פשט”ם) פ’ טמאים שהזכרה בש”ס שם (והובא בפרש”י עה”ת – נשא שם) היא פ’ אחרת (וראה תוס’ גיטין שם (ועוד)). או שיש לרש”י פ’ אחר בפשט”ם: ולא הביאו בפ’ כאן – כיון שהזכירו רק כשיודעים שנמנית פרשתנו בש”ס, וזה לא הועתק בפרש”י נשא.

– ובכל אופן גם לפרש”י לש”ס, פרשת „ויהי אנשים גר”א נאמרה לאחר פרשת שילוח טמאים, כמפורש בפרש”י שם.

הבשר לטמאים” הם טעות סופר, שהרי טמא אסור באכילת קדשים⁷, וצריך להיות כתוב כבספרי⁸, שהוא המקור לדברי רש”י, „ויאכל הבשר לטהורים”.

והם מסבירים⁹, שמשמעות דברי רש”י „ויאכל הבשר לטהורים” היא (בדומה למבואר¹⁰ בספרי), לפי הדעה¹¹ ש„חל שביעי שלהם (של הטמאים לנפש אדם) להיות ערב פסח”, ולפיכך, הם יכולים בליל פסח לאכול את הקרבן, משום שהם כבר „טהורים”. וזו היתה טענתם „יורק הדם עלינו... ויאכל הבשר לטהורים” – אמנם ביום י”ד הם עדיין טמאים, אך אפשר לזרוק עליהם את הדם, כי בזמן אכילת הפסח, בליל חמשה עשר בניסן, הם כבר יהיו טהורים¹².

אך פירוש זה טעון הסבר, כי: (א) רש”י אינו מזכיר כלל, ואפילו לא ברמז, ש„חל שביעי שלהם להיות ערב פסח”¹³. (ב) טענתם היתה „אנחנו טמאים... למה נגרע...” – הם לא טענו שיהיו טהורים בזמן אכילת הפסח, אלא להיפך, שלמרות ש„אנחנו טמאים” בכל זאת „למה נגרע לבלתי הקריב...”¹⁴.

(7) כמפורש לעיל – צו ז, כ”א.

(8) וכ”ה בדפוס ראשון דפרש”י, ובכת”י רש”י שתח”י. וכן הועתק ברא”ם, גר”א ועוד. ובדפוס שני: לכהנ”ל. וראה לקמן סעיף ז.

(9) מפרשים שנשמנו בהערה 6. רא”ם ורע”ב כאן. ועוד.

(10) ראה וית רענן (ליל”ש עה”פ). ספרי דבי רב, תולדות אדם, ועוד (לספרי שם). וראה תיב”ע כאן. רמב”ם וראב”ד הל’ ק”פ פ”ו ה”ב ובנ”כ שם. תוד”ה שחל – פסחים צ, ב. ועוד.

(11) שהובא בספרי שם לפני זה (פסוק ו). פסחים שם. סוכה כה, ריש ע”ב. וכ”ה בתיב”ע כאן.

(12) ולדעת הראב”ד שם גם על פי הלכה מותרים לזרוק עליהם באופן כזה (אלא ששאלו אחר זמן שחיטה). וכ”ה דעת התוס’ פסחים שם (ושם: דשמו כן עשו כו’). וראה נ”כ הרמב”ם שם. רא”ם ומפרשי רש”י והספרי באריכות. ואכ”מ. (13) וע”פ פשט”ם מלכתחילה אין מקום לשאלה מי היו הטמאים לנפש אדם, וכמ”ש בראב”ע (ט, ו): לא יתכן כו’. (14) ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר”ל) כאן.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ”ק אד”ש מה”מ מהשנים תנש”א-תשנ”ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ”ק אד”ש מה”מ (החל משנת תשמ”ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת „האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה”.

מעין חזי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת „מכון לוי יצחק” בכפר חב”ד ב’.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ”ק אד”ש מה”מ היו”ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי „ועד להפצת שיחות”.

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ”ק אד”ש מה”מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת „מכון לוי יצחק” בכפר חב”ד ב’.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת,

בהוצאת צא”ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את”ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ”ק אד”ש מה”מ, בהוצאת קה”ת (תשנ”ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

„אהלי תורה”, ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו”ל על-ידי מוסד חינוך „אהלי תורה”, ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את „קונטרס בית רבינו שבבבל”

ושיחת ש”פ שופטים ה’תנש”א

מדור מיוחד לספרים וחוברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע”י הרה”ת ר’ יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב. עיקר הפסח – אכילתו

יש המפרשים¹⁵ את דברי הספרי „והבשר נאכל (יאכל)¹⁶ לטהורים”. שמשמעותם היא „שימנו¹⁷ שאר אנשים עמם על הפסח ויאכלוהו שאר אנשים”. כלומר, הזריקה תהיה עליהם בהיותם טמאים, וכך יקריבו „קרבן ה' במועדו”, ואכילת הפסח תיעשה על ידי אחרים.

[ועל כך מובא בספרי קל וחומר מקרבן חטאת, אשר „דמה נזרק על הטומאה (הטמאים)¹⁶ ובשרה נאכל לטהורים” – למרות שבעלי הקרבן (יולדת ומצורע)¹⁸ עדיין טמאים, בכל זאת „דמה נזרק על הטומאה ובשרה נאכל לטהורים (כהנים טהורים)¹⁸”].

לפי זה ניתן היה לומר שזוהי גם כוונת רש"י¹⁹ באומרו „ויאכל הבשר לטהורים” – שאחרים, אשר אינם בגדר „אנחנו טמאים”, אלא טהורים, יאכלו את הפסח.

אך, לכאורה, קשה לבאר כך את פירוש רש"י, כי עיקר הפסח, גם לפי הפשוט²⁰, הוא אכילתו²¹, אשר משום כך יש צורך במינוי – „איש²² לפי אכלו תכוסו על השה”.

ולפיכך: מהי התועלת בכך ש„זרק הדם עלינו”, כאשר חסר עיקר המצוה – אכילת הפסח?

15) זית רענן שם. עמק הנצי"ב. ונדר"ו בספרי דבי רב שם – בפ' דעת ר' חדקא בשם שמעון השקמוני (שבספרי שם לאח"ז).

16) ראה ספרי מהדורת הארואויטץ.

17) ל' היות רענן.

18) ראה מפרשי הספרי (רבינו הלל. ועוד).

19) כי הענין ד„דמה נזרק על הטומאה” הוא גם ע"פ פשוטו של מקרא – ראה פרש"י תוריע (יב, ז) „מכלל שעד כאן קרוי טומאה” (וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 83 ואילך), ואינה אוכלת בקדשים (רש"י שם ד"ה והקריבו).

20) וכש"כ ע"ד ההלכה – ראה פסחים ע"ב ב (במשנה): שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. וראה שם סא, א ואילך. ועוד. – וגם לדעת ר"ג דאכילה לא מעכבא ה"ז רק אכילת הבשר, אבל בעינן גברא דחוי לאכילה (שם ע"ב, ב). ועוד. ואכ"מ.

21) שהרי רוב הדינים דפסח בפ' בא הם אודות אכילת הפסח, ואדרבה – בפש"מ דפ' בא – לא נדבר (בפירוש) כלל אודות „הקרבנות” הפסח (וכדלקמן סעיף ה' בארוכה. וראה לקמן הערה 34 ובשו"ג שם).

22) בא יב, ד ובפרש"י שם. אבל ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 68 ובהערה 26 שם.

יותר מכך: כיון שצריך להימנות על הפסח לפני הבאתו, יש לומר בפשטות, שמי שאינו ראוי לאכילת הפסח, ואינו נכלל ב„לפי אכלו”, אינו יכול להימנות על הפסח, ובמילא אי אפשר לזרוק עליו את הדם²³.

וכפי שמסבירים המפרשים²⁴, שמשום כך לא קיבל משה רבינו את ה„קל וחומר” שלהם שהביאו מקרבן חטאת, אלא אמר „עמדו ואשמעה...”²⁵ – כי בקרבן חטאת אוכלים הכהנים, ולא הבעלים הטמאים, ואפילו בקדשים קלים, שבהם אוכלים הבעלים, הרי האכילה אינה מעכבת את זריקת הדם²⁶.

ואם כך, אין מכך הוכחה לגבי קרבן פסח, שעיקר מצוותו היא אכילת הבעלים, שיהיה אפשר לזרוק את הדם על בעלים שאינם ראויים לאכילת הפסח.

ועוד, וגם זה עיקר: בפירוש רש"י אין אפילו רמז לכל ההסבר שלעיל.

ג. הדיוקים בלשון רש"י

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין מספר דיוקים בלשון רש"י:

א) רש"י מצטט רק את המילים „למה נגרע” ואינו מוסיף אפילו „וגו'”. ולכאורה, בפירושו „זרק הדם...” מפרש רש"י את המילים שבהמשך „לבלתי הקריב את קרבן ה'”, שלהן רש"י אינו רומז כלל, כדלעיל?

ב) מדוע אומר רש"י „אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה” – הרי זהו דבר פשוט, שבודאי היה ידוע להם, כדלעיל בסעיף א. ורש"י היה צריך להתחיל את פירושו מיד בטענתם „אמרו לו זרק הדם...”²⁷?

יש המפרשים²⁸, שאת זאת אמר להם משה לפני כן, כאשר לא אפשר להם לעשות את

לעילוי נשמת

המרא דאתרא דשכונת קראון הייטס

”כאן צוה ה' את הברכה”

”אביר שבאבירים”

הרה"ג הרה"ח התמים הר"ר יהודה קלמן ע"ה

ב"ר אברהם יהושע ע"ה

מארלאו

נפטר ביום כ"ף סיון ה'תש"ס

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו "אשת חבר" מרת ח' בת רבקה תחי'

לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות הנכונה

עד ביאת גואל צדק

נדפס ע"י

הרה"ת ר' אליעזר וזוגתו מרת צירל רחל

ומשפחתם שיחיו טורין

23) ראה – ע"ד ההלכה – הנסמן בהערה 20.

24) משכיל לדוד. ספרי דבי רב לספרי שם. עמק הנצי"ב שם.

25) פרשתנו שם, ח – וכתמשך דברי הספרי ורש"י.

26) שלכן גם אם נטמא הבשר זורק הדם (משנה פסחים ע"ב, ב). ועוד.

27) וכן הקשה בדברי דוד (להט"ו) כאן. וראה הערה 29.

28) ראה גרי"א, דבק טוב ועוד כאן.

הפסח, וטענתם „למה נגרע“ באה לאחר מכן – „יורק הדם...“.

אך מפשטות לשון רש"י בהמשך משתמע, ש„אמר להם אין קדשים...“ בא כמענה ל„למה נגרע“, ורק לאחר מכן באה השאלה השניה „יורק הדם עלינו...“.

ואין מובן: (א) על מה מתבססת השאלה „למה נגרע“, לפני אמירת הסברה „יורק הדם...“? וכן, כאמור מה חידש משה רבינו בתשובתו „אין קדשים קרבים...“²⁹? ועוד (ב) מניין לומד רש"י בפשוטו של מקרא שלא היתה כאן שאלה אחת בלבד „למה נגרע לבלתי הקריב...“, אלא דו־שיח ביניהם לבין משה – בתחלה השאלה „למה נגרע“, לאחר מכן תשובת משה „אין קדשים...“, ולאחר מכן השאלה השניה „יורק הדם...“?

(ג) „יורק הדם עלינו בכהנים טהורים“ – מהו החידוש במילים אלו? אף אילו סברו שמותר להם להקריב את הפסח בטומאה, ולא רק „יורק הדם עלינו“. הרי ברור שזריקת הדם על גבי המזבח נעשית דוקא על ידי כהנים, ובודאי על ידי כהנים טהורים – מדוע מוסיף רש"י את המילים „מכהנים טהורים“?

(29) ברא"ם כאן „השיב להם מיד אין כו' והם חזרו ואמרו כו' כלומר שמתחלה לא שאלו אלא על זה“. אבל לכאורה דוחק הוא, דלמה „השיב להם מיד“ ולא המתין לסיום וביאור שאלתם.

בדברי דוד מפרש הקס"ד שלהם ע"פ פרש"י לעיל פסוק ב „במועדו אף בטומאה“, ולכן טענו דבראי יש חילוק בין פסח לשאר קדשים, וא"כ „למה נגרע מן שאר בני אדם שהתרת“ להביאו בטומאה (וראה גם פ' הרא"ש וכלי יקר כאן). וע"ז ענה משה ד„אין קדשים קרבים בטומאה“, ובנוגע לפסח „חילוק אחר יש“ (ומשה חשב שהדין ד„במועדו אף בטומאה“ נאמר רק בצבור). וע"ז היתה שאלתם „יורק הדם כו'“, כי אולי החילוק בפסח הוא דכאשר הוריקה בטוהרים – „אכל הבשר לטמאים“. ובאה תשובת הקב"ה (כדעת משה) „איש איש כי יהי טמא גו'“ (לקמן פסוק י"ד), דהיינו יחידים שאין הטמאה נדחית להם („במועדו אף בטומאה“ היינו בצבור).

אבל לכאורה קשה לפרש כן כוונת רש"י – שלא הוכיר בפירוש כלל (גם לא ברמז) החילוק בין יחיד וצבור* – והרי ע"פ הנ"ל זהו הוידוץ על טענתם (למה נגרע) הדין ד„במועדו אף בטומאה“.

הפליאה על כך רבה יותר: מילים אלו אינן מופיעות בספרי³⁰, והן תוספת של רש"י,

ותמוה: מה חסר במילים „יורק הדם עלינו“ שרש"י צריך להוסיף „מכהנים טהורים“?

ד. החידוש – פסח הוא קרבן ה'

ההסבר לכל זאת הוא:

כשלומדים את הפסוק „למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו“ מתעוררת מיד השאלה: בפסוקים הקודמים משתמשת התורה בביטויים של „עשיית הפסח“ (ויעשו בני ישראל את הפסח; תעשו אותו; לעשות הפסח, ויעשו את הפסח; ולא יכלו לעשות הפסח). ומדוע שינו הטמאים לנפש אדם את הניסוח, ולא אמרו „לבלתי עשות הפסח“, אלא „לבלתי הקריב את קרבן ה'“?

מכך מובן, שהכוונה היא לענין שזה עתה התחדש להם. לפני כן היה ידוע רק על עשיית הפסח, ועתה התחדש להם, שיש בקרבן פסח גם ענין של „הקריב את קרבן ה'“, כפי שיפורט להלן בסעיף ה'.

מה ניתוסף בינתיים, שמכך למדו הם חידוש זה? על כך מצטט רש"י מן הפסוק את המילים „למה נגרע“ ואומר „אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו יורק הדם עלינו בכהנים טהורים ויאכל הבשר...“.

על ידי ציטוט המילים „למה נגרע“ בלי להוסיף „וגו'“ מבהיר רש"י, ש„למה נגרע“ היתה שאלה בפני עצמה, שעליה השיב משה „אין קדשים קרבים בטומאה“. ומתשובת משה, ש„אין קדשים קרבים בטומאה“, התחדש להם, שפסח הוא הקרבת קדשים – קרבן ה', וחידוש זה עורר אצלם את השאלה השניה, שמשום „לבלתי³¹ הקריב את קרבן ה'“ לכן „יורק הדם עלינו...“.

ולפי זה מובן מדוע מוסיף רש"י את המילים „...מכהנים טהורים“: בכך מדגיש רש"י, שזה

(30) וגם לא בליש פרשתנו עה"פ – אף שתחילת הלשון שם הוא (כפרש"י) „יורק הדם עלינו“.

(31) עפ"ז תומתק – תיבת „לבלתי“, דהל"ל (בקיצור) „למה נגרע מלהקריב“ – כי בזה מודגש שכאן מתחיל ענין חדש.

שהדור האחרון דגלות נעשה הדור הראשון של הגאולה – הגאולה לכל בני־במשך כל הדורות!

ובפרט שהרועה', אהרן הכהן שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו...ע"י ה"קול קורא" שלו ד"לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה², וההכרזה! שצריכים רק „לצחצח את הכפתורים“. ח"כ ההודעה שכבר סיימו גם את זה וצריך רק להיות „עמדו הכן כולכם“ ללכת לקבל את פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה.

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרין
מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי ברכיהם,
דרך הקודש יקרא לה

ומשלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ו

לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מאריאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

ווגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בניציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

נרפס ע"י צאצאיהם שיחיו

ובכל זה קומט צו נאָכמער הדגשה בדורות האחרונים, בעקבתא ועקבתא דעקבתא דמשיחא ובפרט בדורנו זה, דער דור האחרון פון גלות . . דוקא דער עקב שברגל, דער דור הכי אחרון, האָט דעם כח צו זיין „עולה מאליי“ און אויפהויבן די אַלע דורות שלפני זה, דורך דעם וואָס דער דור האחרון פון גלות ווערט דער דור הראשון פון גאולה – די גאולה פאַר אַלע אידן במשך כל הדורות!

ובפרט אַז הרועהי אהרן הכהן שבדורנו – כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו . . דורך זיינע „קול קורא’ס“ פון „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה“², און די הכרזה אַז מ’דאַרף נאָר „צופוצן די קנעפלעך“, און דערנאָך – די הודעה אַז מ’האָט שוין דאָס אויך פאַרענדיקט, און עס דאַרף נאָר זיין „עמדו הכן כולכם“⁴ צו גיין מקבל זיין פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלילה.

(משיחות ש”פ בהעלותך, י”ט סיון תשנ”א)

- (1) שכן נקרא אהרן במקרא מפורש „שלושת הרועים“ (זכרי’ יא, ח. וראה תענית ט, סע”א).
- (2) נדפסו באגרות קודש שלו ח”ה ע’ שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ח”ו ע’ תל ואילך.
- (3) ראה שיחת שמח”ת תרפ”ט.
- (4) ראה אגרות קודש אדמו”ר מהור”צ ח”ד ע’ רעט. „היום יום“ טו טבת. ובכ”מ.

ובכל זה מתוסף הדגשה בדורות האחרונים, בעקבתא ועקבתא דעקבתא דמשיחא ובפרט בדורנו זה, דור האחרון של גלות...דוקא העקב שברגל, הדור הכי אחרון, יש בכוחו להיות „עולה מאליי“ ולהעלות את כל הדורות שלפניו, עיי”

עתה התחדש אצלם שפסח הוא „קרבן ה’“, הטעון זריקה בכהנים טהורים. ואילו לפני כן, בטענתם „למה נגרע“, היה בדעתם שפסח איננו קרבן ה’, ואיננו חייב בזריקת הדם על גבי המזבח בכהנים טהורים, ולכן סברו שמותר להם להביאו בטומאה.

ה. פסח מצרים – זבח; – פסח מדבר – קרבן:

כדי להבין את ההסבר לכך, יש להקדים: לפי הפשט לא נחשב פסח מצרים כקרבן, לפי פשוטו של מקרא, היתה זו מצוה מיוחדת: לשחוט שה ולאכולו בליל פסח צלי אש ביחד עם מצות ומרורים – ותו לא. לא היה כאן ציווי על הקרבת קרבן לה’³²,

הציווי „ולקחו“³³ מן הדם ונתנו על שתי המזוזות...” לא היה כזריקת הדם על המזבח³⁴, אלא כמפורש במקרא לאות על הבית שכאשר „ועברתי בארץ מצרים... והכיתי...“ או „וראיתי את הדם... ופסחתי עליכם...“³⁵.

משום כך אין אנו מוצאים שפסח מצרים נקרא בשם קרבן³⁶, אלא „זבח“, „ואמרתם זבח פסח הוא“³⁷, משמעות המילה „זבח“ אינה דוקא קרבן לה’, אלא כל שחיטה לשם אכילה נקראת זבח³⁸.

וזה היתה טענתם של הטמאים לנפש אדם:

(32) ע”ד ההלכה – ראה פסחים צו, א. צפע”נ עה”ת בא יב, ז. וראה הערה 34.

(33) בא שם. (34) ואף שפרש”י שם „וז קבלת הדם“, ובפרש”י שם, כב: לשלש המתנות (וראה בארוכה לקו”ש ח”ח ס”ע 3 ואילך. ח”ח ע’ 78. וש”ג) – ע”ד הפשט ה”ו רק דוגמת עבודת הקבלה וזריקה* (וכן יש איסור נותר – שם, י), אבל אין כאן ענין של הקרבה לה’ בפועל [ולשון הכתוב (בא שם, יא. שם, כז) „פסח הוא לה’ – היינו כי „קרוי פסח על שם .. שהקב”ה מולג כו” (פרש”י שם, יא. וראה לקמן הערה 36). או מפני שעושה בזה מצות ה’].

(35) בא שם, יב”ג. וכן שם, כג. (36) ורק בפרש”י (בא שם, יא), „הקרבן הוא קרוי פסח כו”.

אבל י”ל הכוונה שהוא דוגמת קרבן, ע”ד הג”ל הערה 34.

(37) בא שם, כז. (38) ראה לעיל ויצא (לא, נד) ובפרש”י שם. ועד”ו בכ”ז.

ובמיוחד לפי פירוש רש”י שלעיל⁴¹, תלה הכתוב מצוה זו בביאתה לארץ ולא נתחייבו במדבר אלא בפסח אחד שעשו בשנה השנית על פי הדיבור⁴², ולפי זה סביר להניח שפסח מדבר לא היה כפסח דורות, התלוי ב„ביאתם לארץ“, אלא היתה המשך לפסח מצרים, וקויים על ידי אותם אנשים שקיימו⁴² את פסח מצרים.

ולפיכך – טענו האנשים הללו – יש לומר, שבציווי „ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו“ הכוונה היא לעשיית הפסח בדיוק כמו פסח מצרים⁴³, אשר איננו קרבן המוקרב על גבי המזבח, אלא להיפך, כל אחד – ואפילו טמאים⁴⁴ – זוכה שה בביתו, ליד המשקוף והמזוזות שלו⁴⁵, ואוכלו דוקא בביתו, בליל

(39) פרשתנו ט, א.

(40) שם, ב”ג. וראה פרש”י שם ובמפרשי.

(41) בא יב, כה. וראה בארוכה לקו”ש ח”א ע’ 65 ואילך (אבל ראה שם ע’ 69 הערה 51).

(42) או בסמיכות ממש לגיל (דקטן) הראוי להמתנות על פסח מצרים.

(43) שלכן גם את”ל שידעו אודות פסח דורות (וראה פרש”י בא יב, ו. שם, מז) ושהוא נקרב ע”ג מזבח (ראה משפטים כג, יח. תשא לד, כה. ולהעיר גם מרש”י תולדות כו, ט) – ס”ל שפסח מדבר ה’ בגדר (ובמילא – כדנין) פסח מצרים, כג”ל.

ולהעיר – גם בנוגע לפסח דורות – מדעת היראים (סת”ה. ובהשלם – סת”ז) דמעות ק”פ היא: צוה הקב”ה את ישראל שיעשו את הפסח .. ועשיית הפסח היינו שחיטתו וזריקת דמו והקטר אמוריו .. ואע”פ שזריקת דמו כו’ כהנים עושין ולא ישראל כיון שהקרבן של ישראל ובמצות ישראל עושין כו’.

(44) והצורך בהציווי „במועדו“ (לדעתם) ה’ (לא בשביל „אף בטומאה“ – שהרי חשבו שאינו קרבן – כ”א) בשביל „אף בשבת“.

(45) ואף שלקמן בפ’ ראה (יב, כ) פרש”י ד„במדבר נאסר להם בשר חולין אאי” מקדישה ומקריבה שלמים“ (אבל

*) ולהעיר מס’ זכרון על מ”ש רש”י כאן „זרק הדם“: ואי” והרי לא מצינו שזוכר בפסח שזם זריקת הדם בכתוב.

חמשה עשר בניסן, ביחד עם אכילה מצה ומרור, שאינם קדשים כלל ובאותו אופן. ולכן, כאשר מיאן משה לאפשר להם להשתתף בעשיית הפסח⁴⁶, הם טענו „למה נגרע“⁴⁷.

ואת זאת חידש להם משה – „אין קדשים קרבים בטומאה“: פסח איננו זבח בלבד, אלא קדשים הקרבים מעל גבי המזבח, ולכן התשובה לשאלתכם היא בהתאם לכך: אין קדשים קרבים בטומאה.

1. שני ענינים בפסח

לפי זה ניתן להבין גם את שאלתם השניה – „זורק הדם עלינו... ויאכל הבשר לטהורים“ (ומכיון שהיו „טמאים לנפש אדם“, יש לומר, שכוונת רש"י בכך היא לטהורים אחרים, כדלעיל בסעיף ב'):

כיון שבפסח מצרים לא היתה הקרבה לה' על גבי המזבח, אלא מצוה בפני עצמה של זבח ואכילת הפסח, סברו הטמאים לנפש אדם, שהחשבת הפסח עתה לאחר הקמת המשכן, כקרבן, הוא כענין נוסף נפרד, שאינו גורע, וכמובן שאינו שולל, את המצוה של אכילת הפסח, כפי שהיתה עד כה. ומדוע יחול שינוי, ובמיוחד שלילה, במצות אכילת הפסח?!

יוצא מכך, שבפסח יש שני ענינים שונים, שאינם קשורים זה לזה⁴⁸: א) מקריבים קרבן

לה' על המזבח כזכר וכחודיה על גאולת מצרים, „ופסח לה“ (ב) קיימת מצוה של אכילת הפסח בליל ט"ו, לאו דוקא באכילת קרבן, אלא בדומה למצות אכילת מצה ומרור.

ועל כך היתה טענתם „לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו“: כיון שהיו הפסח „קרבן לה“ הוא ענין נפרד מאכילת הפסח, לכן „זורק הדם עלינו... ויאכל הבשר לטהורים“:

אמנם, הפסח הוא „קרבן לה“ (קדשים), ולכן אין הם יכולים לאכול ממנו, כי אסור לטמא לאכול קדשים, ומשום כך „יאכל הבשר לטהורים (אחרים)“, אך מדוע יגרע מהם הענין החדש שנוסף לפסח – „להקריב את קרבן ה' במועדו“, פעולה שיכולה להיעשות בלי כניסתם למשכן^{48*} – „זורק הדם עלינו בכהנים טהורים“⁴⁹.

2. „לטמאים“ או „לטהורים“

לפי ביאור זה בפירוש רש"י אפשר להבין גם את הגירסא המופיעה בספרים „ויאכל הבשר לטמאים“⁵⁰, אשר מכך שרבים ממפרשי רש"י מתקנים גירסא זו⁵¹, מוכח, שכבר בימיהם היתה גירסא זו נפוצה,

ובמיוחד לפי האמור פעמים רבות, שכאשר רוצים לברר מהו הנוסח האמיתי, יש לחקור מניין וכיצד נוצרה הטעות – אין נעשית טעות במזיד.

ובעניננו: אם הנוסח של רש"י היה „לטמאים“, מובן מדוע שינו זאת המעתיקים או המדפיסים „לטהורים“. אך אם היה הנוסח „לטהורים“ – מדוע ישנה זאת מישור ויכתוב „לטמאים“, שזוהו (א) ההיפך מנוסח הספרי. ו(ב) ועיקר: זהו ההיפך מהדין המפורש והידוע לכל, שטמא אסור באכילת בקדשים⁵²?

^{48*} ראה לעיל הערה 19.

⁴⁹ אלא שלפי המסקנא אינו כן – כי שני הענינים בק"פ (הקרבנו ואכילתו) תלויים זבי' וא"א להפריד ביניהם (כנ"ל סעיף ב), ולכן הוצרך להיות הציווי דפסח שני.

⁵⁰ וכ"ה לפי הדברי דוד (הגיל הערה 29).

⁵¹ נסמן לעיל הערה 6.

⁵² בנחלת יעקב כאן: „ואיזה תלמיד טועה כתב כן לפי שראה שאנשים היו טמאים והפסח נאכל לבעלים דוקא... לפי כתב ויאכל הבשר לטמאים“.

ההסבר לכך הוא: לפי סברת האנשים ההם לא היתה אכילת הפסח כאכילת קרבן, אלא כמצוה בפני עצמה, שאינה קשורה להקרבת קרבן, ולכן, יש מקום לומר, בלימוד לפי הפשט, שבשר הפסח יכול להיאכל אפילו בטומאה.

התורה אסרת לטמא לאכול קדשים, דוקא כאשר הוא אוכל זאת במטרה של אכילת קדשים. כפי שמובן מן הדיקו בלשון הפסוק⁵³ „והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו“. ואילו אכילת הפסח כמצוה בפני עצמה, ולא כאכילת קדשים,

יש מקום לומר שבמקרה כזה היא מותרת אפילו בטומאה.

3. החשוב ביותר: קרבן לה'

אך לפי הסבר זה לפי הגירסא „ויאכל הבשר לטמאים“, לכאורה, אין מובן: אם הם סברו שזיכו גם במצות אכילת הפסח, מדוע דרשו רק „לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו“, בלי להזכיר את ענין האכילה⁵⁴.

ההסבר לכך הוא⁵⁵: בשומעם שהפסח הוא קרבן לה' הרי זהו הענין שנעשה עיקר הפסח בעיניהם. האפשרות שלהם להקריב את קרבן ה' במועדו, למרות שהדבר ייעשה על ידי

אבל צ"ע שיטעה בדבר הפשוט שטמא מותר באכילת קדשים, כבפנים.

⁵³ צו ז, כ. ועד"ז שם, כא.

⁵⁴ וכן קשה להפירוש שהובא לעיל סעיף א.

⁵⁵ וע"פ המבואר בפנים בפרש"י י"ל בפשטות, דמכיון שמשנה חידש להם שהפסח הוא קרבן ה' (קדשים) שלכן אינו נקרב בטומאה, לכן הדגישו בשאלתם הב' פ"ט זה – „לבלתי הקריב גו“, שגם מצד ענין הקרבן יכולים לעשותו.

אחרים, היה חשוב בעיניהם הרבה יותר מהמצוה של אכילת הפסח על ידם.

כי התענוג הנפלא ביותר שלהם, ושל כל יהודי, הוא, כאשר גורמים (על ידי לחמי לאשי⁵⁶ המביא לה' „אשה ריח ניחוח לה“⁵⁷) – „נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני“⁵⁸.

ט. מצד הקדוש-ברוך-הוא – העיקר: אכילת הפסח

משמעות הדברים בעבודה הרוחנית ובפנימיות היא:

הבקשה רק „להקריב את קרבן ה'“ היא מצד ישראל אך כאשר הקדוש-ברוך-הוא הורה לישראל על פסח שני, שאפשר להשלים⁵⁹ את הפסח, אז אין מודגש כל כך ענין הקרבן – „פסח לה“⁶⁰, אלא על נעשיית הפסח ועל אכילת הפסח⁶¹,

כי המשמעות העיקרית של הפסח אינה כל כך ההקרבה על גבי המזבח, העלאת מטה למעלה – העלאת החלב והדם על גבי המזבח, כקרבן לה', אלא דוקא ה„המשכה“ וההורדה למטה, לגוף הגשמי, אכילת האדם. דוקא על ידי כך מתממשת תכלית הבריאה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

(משניות ש"פ שלח וש"פ פינחס תשכ"ו)

⁵⁶ ל' הכתוב פינחס כה, ב. וראה אמור כא, ו. שם, ח. ובכ"מ.

⁵⁷ ויקרא א, ט. ובכ"מ.

⁵⁸ פרש"י ויקרא שם. פינחס כה, ח.

⁵⁹ משא"כ כשהמדובר במי ש„חזל לעשות הפסח“, שלכן ונכרתה הנפש גו' – מבאר הכתוב הטעם „כי קרבן ה' לא הקריב במועדו“ (פרשתנו ט, יג).

⁶⁰ כלשון הכתוב פרשתנו ט, י. שם, יד.

⁶¹ שם, י"א.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לְעוֹלָם וָעֶד